

VLADIMIRAS TARASOVAS

BŪGNININKO DIENORAŠČIAI

Iš rusų kalbos vertė
Dalia Saukaitytė

Sudarė
Lolita Petrašiūnaitė

Sofoklis

VILNIUS 2020

Versta iš:

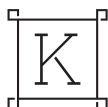
Владимир Тарасов *Трио*, Москва:

Новое литературное обозрение, 2004.

Владимир Тарасов *ТАМ-ТАМ*, Москва:

Новое литературное обозрение, 2009

Knygos leidimą rėmė

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Leidinio bibliografinė informacija
pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno
Mažvydo bibliotekos Nacionalinės
bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-444-345-9

© Vladimiras Tarasovas, tekstas, 2020
© Lolita Petrašiūnaitė, sudarymas, 2020
© Dalia Saukaitytė, vertimas
į lietuvių kalbą, 2020
© Audrius Arlauskas, dizainas, 2020
© Leidykla „Sofoklis“, 2020

Turinys

I DALIS. APIE ŠALĮ 11

II DALIS. TRIO 39

III DALIS. APIE DRAUGUS 207

IV DALIS. APIE KELIONES 235

V DALIS. *ONE MORE TIME...* 289

Džiazo muzikantas – mūsų sąmonėje bemaž visada yra žmogus, iš pasąmonės gelmių ištraukiantis nepramanytą, šią pat akimirką tavo akyse gimusio išgyvenimo pripildytą garsą. Virtuozų, gebančių valdyti instrumentą, nemaža. Muzikantų – vienetai: viešai išpažinčiai nepakanka nepriekaištingos technikos ir drąsos. Atvirumas taip pat neišgelbės, jeigu nėra tikro jausmo. Ir minties. Nuodėmiauti ir drauge atgailauti, sukeliant žiūrovų susižavėjimą ir užuojautą, pajėgia vien tikri menininkai, kuriems meistrystė – tik aukščiausio lygio bendravimo priemonė.

...Andrejus Bitovas tvirtina, kad Tarasovas atvėrė jam daug garsų ten, kur anksčiau jis girdėjo tik triukšmą. (Beje, man teko dalyvauti paties Bitovo, kaip džiazo instrumento, debiute, kai praplaukdami garlaiviu Afriką nusprendėme parodyti Puškinui jo istorinę protėvynę. Tarasovas mušė tamtamą, Bitovas, atgręžęs Aleksandro Sergejevičiaus portretą veidu į krantą, į taktą skaitė eilėraščius, o aš filmavau.)

Gimęs prie nuostabios dainingos Archangelsko upės Pinegos, Tarasovas likimo valia pasmerktas tarnauti ritmiškam garsui. Muziką jis gali išgauti iš vandens ir vėjo, iš varpų ir būgnų, iš gėlių ir virtuvės rakandų.

Apsuptas vien būgnų, jis vienui vienas pusantrios valandos išlaiko susižavėjusios salės įtampą. O mane jis išlaiko greta jau gerą ketvirtį amžiaus, nuo tada, kai susipažinau su nuostabiu Ganelino – Tarasovo – Čekasino trio džiazo festivalyje Tbilisyje.

– Nusipirkau čia too-okį dalyką!

*– Vyno? Senovinį ginklą? Sidabro?
– Gal išprotėjai?.. Puškiną! Visą 1937 metų raštų rinkinį.
Tiesa, trūksta vieno tomo. Įsivaizduoji, koks aš laimingas!*

Jurij Rost

Būgnininko dienoraščiai

Ši knyga – savotiškas *dramingas*: tradicinis būgnininko solo, iš vieno piešinio pereinantis į kitą, grįžtantis į pradžią ir vėl pasukantis – jau kita kryptimi. Džiazo muzikos nérinys, kuriame piešinys persilieja natūraliai ir nėra susietas su chronologija ar konkrečiomis datomis. Tik sąlyčio taškai – su laiku, su vieta, su žmonėmis, pažintį ir draugystę su kuriais man padovanojo likimas. Ši knyga – veikiau būgnininko, kuriam likimas ir profesija suteikė galimybę keliauti po įvairias šalis, užrašai ar dienoraštis.

Kartais pasinaudoju muzikiniu ženklu % – *segno*, kuris natose žymi grįžimą į tam tikrą muzikinės medžiagos vietą. Taip aš parodau, kad sugrįžtu prie kitų savo tekstų, ar tiesiog į kitą laiką.

Ši knyga parašyta kaip istorijos. Pats sau padalijau jas į penkias dalis: apie šalį, kurioje mes gyvenome, apie trio, apie draugus, apie keliones ir *One more time...* Rinkinys istorijų, kokių kiekvienas turime daug. Niekas nesumažinta, niekas nepadidinta. Mano žvilgsnis į laiką ir draugus. Toks didelis manojo laiko „gabalas“...

Vladimiras Tarasovas

Į kavinę „Zolotica“ mūsų paklausti atėjo mano mama Liudmila Fiodorovna Tarasova. Archangelskas, 7-ojo dešimtmečio viduryis (asmeninio archyvo nuotr.).

I DALIS
APIE ŠALĮ

Archangelskas

12

„Gal tu verčiau užsirašyk į fotografijos būrelį? Ten dar yra vietų“, – pasiūlė man Archangelsko pionierių namų valdininkas. Stovėjau prieš jį vildamasis patekti į vaikų orkestrą. Noras išmokti groti būgnu traukė mane ten – į vienintelę vietą mieste, kur galima kažko išmokti, kur yra visos tam reikalingos sąlygos ir instrumentai. Ir svarbiausia – orkestras, grojantis estradines dainas ir džiazą. Tais pokario laikais, XX amžiaus vidury, visai sovietinei estradai Leonido Utiosovo, Olego Lundstremo ir Adolfo Rosnerio orkestrai, nuolatos gastroliavę po visą šalį, padarė didelę džiazą įtaką. Visos estradinių dainų orkestruotės buvo džiazos stiliaus su būtinomis instrumentinėmis improvizacijomis.

„Muzikiniame laisvų vietų jau nebeturime“, – tęsė valdininkas. Aš atkakliai laikiausi savo ir zyčiau mėgindamas kaip nors jį sugraudinti. Tą akimirką jis buvo man pats didžiausias viršininkas pasaulyje. Man buvo aštuoneri ar devyneri ir aš jau šį tą žinojau apie būgnus. Ir, žinoma, man atrodė, kad viską moku. Labai norėjau groti orkestre! Mano kaimynas trimitininkas Vadikas Mezenkovas patarė užsirašyti į Pionierių rūmų muzikos būrelį.

„Dar yra vietų bajaranistų būrelyje, – pasakė valdininkas, matydamas, kad fotografu būti nenoriu ir taip lengvai nuo jo neatstosiu. – Muzikiniame vaikų daugiau, negu reikia, ir šiais metais į jį nebeprimame“, – nesiliovė šaudyti į mane lyg iš dzoto baisiais, bjauriais žodžiais. Bet matydamas, kad mano įkyrumas neįveikiamas, galų gale ištara taip trokštamus žodžius: „Gerai jau, eik ir pasikalbėk su būrelio vadovu. Jeigu sutiks, priimsime.“

Būrelio vadovas saksofonininkas Jurijus Levinsonas grojo kino teatro „Sever“, seniausioje Archangelsko gatvėje gražiu pavadinimu Pomorskaja, orkestre. Aš kone kas vakarą bėgdavau ten klausytis jų pasirodymų prieš vakarinį seansą. Tai buvo geri laikai tiek muzikantams, tiek publikai, ateinančiai į kino teatrą. Muzikantai – daugiausia muzikos mokyklų mokytojai; grodami vakarais, jie galėdavo bent šiek tiek papildomai užsidirbti, be to, tie pasirodymai, žinoma, jiems buvo puiki praktika. O žiūrovams – tarsi pridėtinis malonumas prie kino filmo: neilgas dvidešimties minučių koncertas prieš seanso pradžią, būtinai su dainomis, fokusininku ir akrobatika.

Visi susirinkdavo trisdešimt minučių prieš seansą. Didelė fojė priešais žiūrovų salę su scena ir bufetu atrodė itin patraukliai šaltais priešnaujamečiais vakarais, kai mes, apsiavę veltiniais, skubėdavome per baltą gurgždantį sniegą į kino teatrą ir atsidurdavome gerai prišildytoje patalpoje. Fojė būdavo užlieta neįtikėtinais šiltos ir jaukios geltonai auksinės šviesos, kurią skleidė tų laikų lemputės. Vidury stovėdavo aukšta, dar prieškariniais žaisliukais puošta eglutė. Kartais, jau sėdėdamas kino salėje ir gaudydamas vos girdimą pro storas įėjimo portjeras iš fojė atsklindančią muziką, su pavydu galvodavau, kad geriau būtų vėl atsidurti ten. Gerčiau sau limonadą su otu įdarytu Archangelsko pyragu ir klausyčiausi koncerto...

Viena mūsų komunalinio buto kaimynė dirbo šiame kino teatre bilietų kontroliere ir dažnai įleisdavo mane už dyką. Ji žinojo, kad ateinu tik pasiklausyti orkestro. Bet kartais pati pasiūlydavo pasilikti ir pažiūrėti filmą, kuris, jos galva, galėtų būti man įdomus ar naudingas. Tos moters dėka neįsivaizduojamą daugybę kartų mačiau „Saulėtojo slėnio serenadą“. Ir buvau amžiams įsimylėjęs visą tą filmą: aktorius, pasakiškus Austrijos gamtovaizdžius ir, žinoma, Glenno Millerio orkestrą, svinguojantį taip pozityviai ir energingai, kad aš, išsišiepęs iš

laimės, pusantros valandos linguodavau trepsėdamas koja į muzikos taktą.

Į Pionierių rūmų orkestrą mane priėmė iškart. Vadovo paprašytas kažką padrikai pabūgnijau, o jis atpažino, kad aš – tas berniukas, kuris kas vakarą sėdi priešais orkestrą kino teatre. Matyt, jam patiko tas mano berniokiškas pasitikėjimas savimi, ir jau po poros repeticijų aš su orkestru pradėjau dalyvauti visuose Pionierių rūmų renginiuose. Daugiausia grodavome standartinių džiazų repertuarą pramaišiu su estradinėmis dainomis. Klausydavomės plokštelių, kurių mieste rasdavome labai daug. Tai ir buvo mano pradinė džiazų mokykla.

Kažkuris berniukas atsinešė dar vieną iš jūreivių pirktą plokštelę. Ji buvo tvarkingai aprengta celofano įmaute, padaryta specialiai pagal plokštelės matmenis – kad nesusiteptų blizgus spalvingas vokas. Ant voko – dviejų nuostabių ir, matyt, geraširdžių juodaodžių atlikėjų nuotrauka. Tai buvo Ella Fitzgerald ir Louisas Armstrongas; plokštelę buvo ką tik išleidusi firma „Verve“. Jeigu kas nežino, siūlau nedidelį eksperimentą: paklausyti „Ella and Louis“ arba, dar geriau, „Ella and Louisas Again“. Jų neįmanoma neįsimylėti! Tas jų dainavimo atvirumas, sklindantis geranoriškumas ir meilė galutinai nulėmė mano pasirinkimą.

Spekulantai ir jūrininkai

Septintojo dešimtmečio pradžioje, kai dar niekas nežinojo apie „The Beatles“, o roko raida tik prasidėjo, džiazas buvo labai populiarus visoje šalyje. Kiekviename mieste buvo muzikantų ir neblogų tiems laikams orkestrų, grojančių džiazą. Ir ypač tolimesniuose nuo sostinės miestuose. Maskvoje ir Leningrade*

* Sankt Peterburgas.

kontrolė ir cenzūra buvo kur kas griežtesnė. Paaikškėjo, kad nuotolis, skiriantis Archangelską nuo Maskvos – didelis privatumas. Niekas labai nekontroliavo, ką veikia vaikai. Pjaustinėja kažką faneros pjūkleliais savo būrelyje – ir tegul. Užtai gatvėmis nesitraiניoja ir nespekuliuoja.

Tačiau Archangelske spekuliantai buvo visi, mokantys pabėgti nuo milicijos ir draugovininkų. Miestas buvo laikomas svarbiausiu šalies tarptautiniu uostu. Ir po būrelių Pionierių rūmuose visi patraukdavo medžioti užsienio ir sovietinių jūrininkų. Mieste jų buvo pilna, ir visi atgabendavo parduoti kramtomosios gumos, gerų cigarečių, džinsų ir kitokių drabužių. Dalykų, kurių Sovietų Sąjungoje gauti buvo neįmanoma ir apie kuriuos svajoto jaunimas. Visi norėjo atrodyti stilingai ir dvelkti geru tabaku, o sovietinė pramonė nieko, išskyrus cigaretes „Prima“ ir klaidius kostiumus – pilkus arba kažkokios nežmoniškos mėlynai violetinės spalvos, – negamino.

Bėgioti aš, deja, nemoku, ir todėl džinsus ir kitokius stilingus niekniekius (žinoma, jau brangiau) perpirkdavau iš spekuliantų arba iš pažįstamų Archangelsko jūrininkų. Susidomėjęs džiazu pradėjau užsakinėti ir pirkti iš jų vinilines plokšteles. Šitaip visas dominančias mane džiazą naujienas gaudavau stačiai po poros savaitėjų, kai jos pasirodydavo prekyboje. Į Archangelsko uostą atplaukdavo dažniausiai tie patys jūrų laivai, ir daugelis jūrininkų mane jau pažinojo. Išklauses vakarinę Willio Conoverio radijo programą „Džiazą valanda“, įduodavau jiems užsakymų sąrašą, ir jie mielai tuos užsakymus įvykdydavo. Plokštelės užimdavo nedaug vietos, o kainavo, kaip tais laikais, nemenkai. O mes, aišku, didžiavomės: mums, kitaip nei maskviečiams ir Piterio melomanams, nereikėjo daryti nekokybiškų kopijų ant rentgeno nuotraukų, mes turėjome originalus!

Vėliau, jau grodamas Archangelsko jūrininkų klubo orkestre, šį plokštelių „verslą“ išrutuliojau. Tiesa, to net negali vadinti

verslu. Aš tik pirkdavau, bet nieko nepardavinėjau, o daugiausia keisdavausi plokštelėmis su savo draugais – džiazu mėgėjais.

Matyt todėl nei manęs, nei kitų orkestro narių nelietė nei draugovinė, nei KGB. Su jais mes turėjome nerašytą susitarimą. Jeigu užsienietis jūrininkas užsakydavo mums pagroti kokią nors žinomą dainą ar šokį ir sumokėdavo orkestrui valiuta, mes turėjome išleisti ją parduotuvėje „Beriozka“, esančioje internacionalinio klubo teritorijoje. Šią taisyklę sulaužyti bijojome, nes būtume išvyti iš orkestro. Skundikai, žinoma, viską matydavo. Kai aš išeidavau su nauja vinilinių plokštelių partija, naiviai paslėpta po marškiniiais, prie durų budintys KGB operatyvininkai kandžiai paklausdavo, kada pakviesiu jus pasiklausyti muzikos. Tačiau nieko neatimdavo. Juos domino valiuta, cigaretės, kramtomoji guma ir šmutkės – taip tada slengu buvo vadinami drabužiai.

Jeigu operatyvininkai pagaudavo spekuliantą prie liudininkų, rašydavo protokolą, ir tada jį galėjo patupdyti į kalėjimą arba geriausiu atveju „išrašyti“ penkiolika parų. Bet dažniausiai jie žmogų, ką nors nusipirkusį iš jūrininkų, pasekdavo ir užspeitę kur pakampėje, viską atimdavo mosuodami pažymėjimais ir grasindami areštu. Tada šitaip „konfiskuotą“ gerą perparduodavo padedami bičiulių ar žmonių. KGB operatyvininkams ir draugovinėms tai buvo puiki lesyklėlė ir priedas prie atlyginimo be jokios rizikos.

Mūsų orkestro darbas interklube buvo organizuojamas taip: pirmoje dalyje grodavome tik džiazą – daugiausia Counto Basie ir Duke'o Ellingtono stiliaus tradicines orkestruotes, o vėliau, kai pas mus pradėjo atvežti užsienio jūrininkus, – rokenrolus ir bugivugius. Sovietinės estrados užsienio jūrinin-

* Parduotuvių tinklas SSRS „Beriozka“ („Berželis“), kuriose buvo galima įsigyti deficitinių, daugiausia importinių, prekių už užsienio šalių valiutą arba sertifikatus. Lietuvoje vadintos valiutinėmis parduotuvėmis. (*Vert. past.*)

kai nežinojo ir nesuprato, o mūsų orkestras buvo vienintelis mieste, daugiausia atliekantis tik vakarietišką repertuarą. Visi mūsų kolegos baisingai mums pavydėjo: nors šalyje viešpatavo visiška chruščiovinė suirutė ir niekas jokių patriotinių dainų negrojo, vis dėlto kartais pas mus užklysdavo kažkokie Sovietų Sąjungos komunistų partijos miesto komiteto Kultūros skyriaus valdininkai ir pareikalaudavo repertuaro sąrašo. Jame turėjo vyrauti sovietinių kompozitorių dainos ir galėjo būti tik nedidelė dalis užsienio kompozitorių kūrinių, pageidautina, – iš draugiškų mums socialistinių šalių.

Jūrininkus surinkdavo iš motorlaivių miško pramonės įmonių krantinėse ir autobusais atveždavo į interklubą. Iš esmės kiekvieną vakarą kartodavosi tas pats. Pirmiausia išgėrę bare, jūrininkai eidavo į gatvę ieškoti Archangelsko prostitučių, kurios būriais sukiodavosi aplinkui. Kone visos jos darbavosi KGB ir įduodavo klientus, jeigu joms staiga susidėdavo, kad jie – šnipai ir mėgina sužinoti, kur yra Molotovsko miestas ir ten įsikūrusi sovietinių povandeninių laivų bazė... Įdavinėdamos tuos užsieniečius, prostitutės, žinoma, viską prasimanydavo, kad užsitarnautų nepriklausomybę ir galimybę uždarbianti gatvėje.

Vėliau, kai jūrininkai su merginomis pasigerdavo iki sąmonės netekimo, prasidėdavo tikras kaubojiškas filmas: su muštynėmis, pjautynėmis ir indų daužymu. Pastarojo vyksmo su džiaugsmu laukdavo aptarnaujantis personalas, nes vėliau pateikdavo jūrininkams neįtikėtinas sąskaitas: ir už sudaužytus indus, ir už tai, ką patys nugvelbdavo iš interklubo restorano ir parsitįsdavo namo. Jūrininkai, bijodami, kad bus nurašyti į krantą, apmokėdavo visas pateiktas sąskaitas. Neturėdami ką daryti, maudavosi nuo pasturgalių džinsus ir pardavinėjo už kapeikas vietiniams spekuliantams, o patys vienomis glaudėmis vėlai naktį parsėlindavo į laivą. Kartais pasisekdavo, ir vietoj džinsų jie gaudavo kokias nors palaikes kelnes, su kuriomis galėjo nusikasti iki uosto.

Vienintelis mūsų rūpestis per šias muštynes buvo apsaugoti instrumentus ir pultus su gaidomis, ant kurių dažnai užgriūdavo girti jūrininkai. Daugiausia rūpesčių kildavo man, nes visos muštynės kažkodėl vykdavo šalia mano būgnų. Matyt, būgnus mušeikos laikė tinkamu muzikiniu savo snukiadaužio fonu.

Pirmosios kelionės

Po kurio laiko laimėjau konkursą ir patekau į Archangelsko srities Lomonosovo dramos teatro orkestrą. Tais laikais teatras buvo neblogas, nors, kaip ir visuose šalies teatruose, scenoje viešpatavo pjesės apie sovietinio gyvenimo privalumus. Kartais mums net tekdavo scenoje atlikti spektaklio muzikantų vaidmenį. Štai aš, vilkėdamas išlaisvinto iš vokiečių sovietinio tankisto uniformą, grojau būgnu Paryžiaus kavinėje. Nei pjesės autoriui, nei režisieriui, regis, net netoptelėjo, kad sovietinės kariuomenės Paryžiuje nebuvo.

Kiekvieną vasarą su teatru išvykdavome gastrolių, dažniausiai į Ukrainą, kur kibirais pirkdavome vaisius taip kompensuodami vitaminų stygių po šaltų šiaurietiškų žiemų. O teatro sezono Archangelske metu dažnai važinėdavome su spektakliais po sritį. Taip pat pasirodydavome lageriuose ir zonose, kurių aplinkui buvo daugybė. Ten aš pirmą kartą atkreipiau dėmesį, kaip skiriasi politiniai ir kriminaliniai kaliniai. Nors didžiuma politinių tada jau buvo reabilituoti, vis dėlto lagerių klubuose išsiskirdavo salelės protingų, ramių akių žmonių, aiškiai neturinčių nieko bendro su vagimis ir banditais.

Kartą pasirodymas vyko moterų kolonijoje, aktoriai stačiai negalėjo vaidinti, nes sėdinčios pirmoje eilėje jaunos moterys vis atsilapodavo savo vatinukus, po kuriais nieko daugiau nevilkiėjo. Prižiūrėtojos pertraukinėjo aktorius, tramdė kalines